

باسمه تعالی



روانشناسی و ارتباطات
وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

کاربرگ طرحنامه پژوهشی

(Proposal)

تکمیل این کاربرگ هیچگونه حق مادی برای پژوهشگر ایجاد نمی کند، ولی پژوهشگاه خود را موظف به حفظ حقوق معنوی وی می داند.

عنوان طرح: مدخلی بر مفهوم اقلیم فرهنگی

ارائه‌دهنده: ***

خلاصه طرح: یکی از عناصر اصلی بسته دانش «مفاهیم»^۱ است. «مفاهیم کلیدی»^۲ می‌تواند حیطة و چهارچوب آن دانش را مشخص کند؛ چراکه تعریف دقیق آن دانش بر پایه مفاهیم آن صورت می‌گیرد. اگر تعریف علمی و دقیق هر دانشی بر اساس مؤلفه‌ها و ارکان آن بیان شود، در این صورت در موضوع «آمایش فرهنگ» سه رکن مکان، فرهنگ و زمان را خواهیم داشت. یا به تعبیر دیگر آمایش فرهنگ نیازمند بهره‌گیری از سه حوزه دانشی جغرافیا، تاریخ و فرهنگ است. تمرکز این طرح بر مفهوم «اقلیم فرهنگی» است. از آنجایی که تدوین «آمایش فرهنگی ایران» نیازمند استفاده از شاخص‌های مختلفی از جمله شاخص «اقلیم‌های فرهنگی ایران» است، لازم است مفهوم اقلیم از جهات مختلف تبیین و تشریح و تعریف شود.

این طرح در چهار بخش: ۱- کلیات، ۲- چهارچوب مفهومی ۳- اقلیم در اسناد و قوانین ۴- رویکرد بومی نگری در اقلیم‌بندی فرهنگی ۵- پیشنهاد اقلیم‌های فرهنگی ایران.

تاریخ ارائه: ۱۴۰۲ / ۵ / ۳۰ مدت اجرا: یک ماه بودجه پیشنهادی:

ویرایش اول: دوم: سوم: چهارم:

پژوهشکده: گروه پژوهشی:

محور پژوهشی مرتبط با طرح (بر اساس برنامه پژوهشی سال جاری)

موضوع مرتبط با محور (بر اساس برنامه پژوهشی سال جاری)

* نوع پژوهش: بنیادی کاربردی توسعه‌ای

تکمیل توسط پژوهشکده

* پژوهش بنیادی: پژوهشی است که در جهت گسترش مرزهای دانش بدون در نظر گرفتن استفاده عملی خاص برای کاربرد آن انجام می‌گیرد. پژوهش کاربردی: پژوهشی است که استفاده عملی خاصی برای نتایج آن منظور می‌شود و غالباً هم جنبه تجربی و هم جنبه نظری دارد. پژوهش توسعه‌ای: پژوهشی است که بیشتر جنبه تجربی دارد و به نوآوری یا بهبود در روش‌ها و مکانیزم‌ها و محصولات منجر می‌شود.

۱. مشخصات مجری یا مدیر طرح:

1. Concepts
2. Key Concepts

۲. بیان مسأله (معرفی دقیق ابعاد موضوع و سؤال(های) تحقیق):

در علوم جغرافیایی همواره سه عنصر کلیدی «مکان»، «فضا» و «ناحیه» مورد توجه جغرافیدانان برای هرگونه سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی است. در این رابطه، شکل‌گیری و تکوین «برنامه‌ریزی فضایی» (Spatial Planning)، «آمایش سرزمین» (Landuse Planning)، «برنامه‌ریزی ناحیه‌ای» (Regional Planning)، با محوریت سه عنصر یادشده بوده است. سیاست‌ها و برنامه‌هایی که در این رویکردهای جغرافیایی ارائه می‌شوند، در واقع بر اساس «منطق فضایی» یک «زیست بوم» خاص و در توجیه ضرورت‌ها و اقتضائات محلی و با هدف «آمایش محلی» است. اصطلاح آمایش یا ساماندهی موصوف صفت‌های گوناگونی می‌تواند قرار گیرد؛ مثل آمایش گردشگری، آمایش جمعیتی و آمایش فرهنگی که برحسب ارجحیت نوع فعالیت‌ها یا مؤلفه‌هاست. آمایش همچنین می‌تواند متناسب با مقیاس جغرافیایی در ابعادی وسیع‌تر تا کوچک‌تر را دربرگیرد. مثل آمایش سرزمین، آمایش ناحیه‌ای، آمایش شهری، آمایش روستایی.

در ایران به عنوان یک کشور اسلامی که منابع فکری و ارزشی خود را از دین اسلام اخذ می‌کند، سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی متأثر از اقتضائات اسلامی ایرانی است. در حقیقت این سیاست‌گذاری‌ها مرتبط با دستورات و آموزه‌های اسلامی است و از سوی دیگر ناظر به ویژگی‌ها و خصیصه‌های فرهنگی جامعه ایرانی است. در سیاست‌گذاری فرهنگی مؤلفه‌های «فرهنگ و فعالیت‌های فرهنگی» و ارزش‌ها و هنجارها و نمادهای «بومی و محلی» مورد تأکید می‌باشد. با این نگاه، هویت ملی که در درون مرزهای سیاسی یک کشور به وجود می‌آید، حاصل هویت‌های خرد و نواحی فرهنگی می‌باشد. هدف از سیاست‌گذاری فرهنگی اقلیم‌محور، تقویت و ارتقای اقلیم‌های فرهنگی برای ایجاد اقتدار و عزت ملی است که چنین اقتداری با لحاظ «عدالت فرهنگی» و مدیریت نحوه توزیع امکانات و فضاهای فرهنگی و هنری و میزان دسترسی برابر و عادلانه در نواحی کشور به دست می‌آید. چنین نگرشی در سیاست‌گذاری ناحیه‌محور در چهارچوب آمایشی در نظر گرفته می‌شود.

تاکنون اثر پژوهشی مشخصی با هدف تعریف و تبیین اقلیم و اقلیم‌بندی ایران انجام نشده است و به همین دلیل ورود به این بحث ضروری است. ایران به دلیل تنوع و تکثر جغرافیایی و فرهنگی نیازمند استفاده از شاخص‌هایی است که با بهره‌گیری از آنها بتوان اقلیم‌های متنوع ایران را تقسیم‌بندی کرد و بر اساس مقتضیات بومی و محلی نسبت به سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی آنها اقدام نمود. با روشن‌تر شدن ابعاد و تعریف اقلیم می‌توان ابهام و کلی‌گویی‌های موجود در این مفهوم و فرایند اقلیم‌بندی را کاهش داد. به همین منظور مفهوم لغوی و اصطلاحی و تعریف اقلیم مورد بررسی قرار می‌گیرد.

بر این اساس، ورود به حیطه اقلیم بندی فرهنگی نیازمند تبیین و تفسیر ابعاد و وجوه مختلف مفهوم اقلیم است. سوالاتی که در اینجا مطرح است عبارت‌اند از:

تعاریف لغوی و اصطلاحی اقلیم چیست؟

مفاهیم مرتبط پیرامونی اقلیم کدامند؟

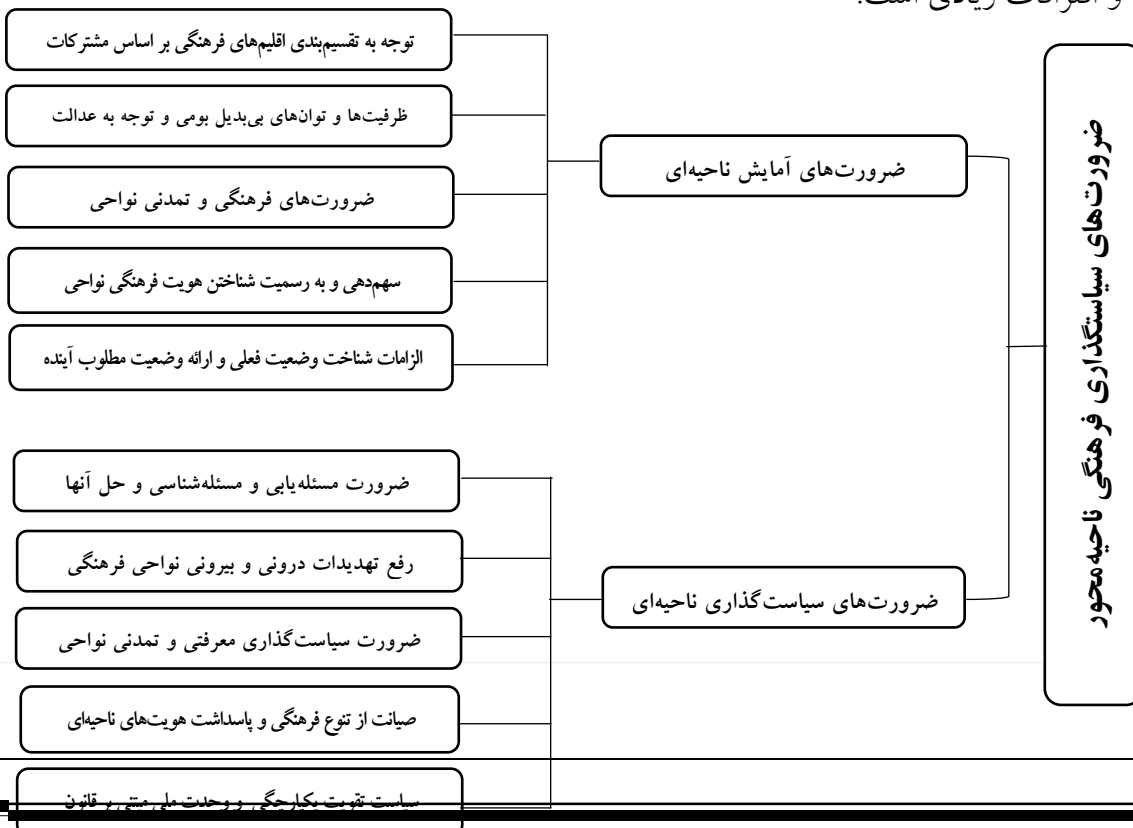
تعریف اقلیم چه کمکی به اقلیم‌بندی فرهنگی ایران می‌کند؟

نسبت جغرافیای فرهنگی و اقلیم فرهنگی چیست؟

در صورت نیاز ادامه بحث ضمیمه شود

۳. اهمیت، ضرورت و اهداف تحقیق:

به‌منظور سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی در سطوح محلی، ناحیه‌ای و ملی آشنایی با ویژگی‌های فرهنگی و دسترسی به داده‌ها و اطلاعات موثق و دقیق این سطوح اجتناب‌ناپذیر است. بسیاری از کشورهای دنیا برنامه‌ها و طرح‌های فرهنگی خود را بر اساس همین مختصات و ویژگی‌ها تهیه و تولید می‌کنند. در واقع حوزه‌ها و نواحی فرهنگی خود را می‌شناسند؛ مزیت‌ها و ظرفیت‌ها را شناسایی و کمبودها و موانع را نیز احصاء می‌کنند و در نهایت بر مبنای آن‌ها سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی می‌نمایند. البته باید توجه داشت که هر یک از این ویژگی‌ها مختص همان کشور و متمایز و متفاوت از کشورهای دیگر است. به همین دلیل، نمی‌توان به‌راحتی از الگوهای موجود کشورها در سیاست‌های ناحیه‌ای و سیاست‌گذاری فرهنگی استفاده کرد و آن‌ها را مبنا قرار داد؛ چراکه این تفاوت‌ها نه تنها از کشوری به کشور دیگر بلکه حتی در سطوح پایین‌تر، از ناحیه‌ای به ناحیه‌ای دیگر متفاوت و دارای تمایزات و افتراقات زیادی است.



مهم‌ترین هدف این پژوهش سیاست‌گذاری مبتنی بر اقلیم است که مطابق با ویژگی‌های نواحی فرهنگی ایران است. اقلیم‌محوری یعنی اینکه سیاست‌ها و برنامه‌ها در انطباق با زیست‌بوم و فرهنگ بومی تدوین و اجرا شود. نمی‌توان در نواحی فرهنگی مثل یزد، اصفهان، آذربایجان، خراسان، فارس و ... که در آن‌ها فرهنگ یزدی‌ها، اصفهانی‌ها، تبریزی‌ها، خراسانی‌ها و شیرازی‌ها و ... وجود دارد، یکسان عمل کرد؛ چون این فرهنگ‌ها در ناحیه فرهنگی مشخصی به وجود آمده و هویت اصفهانی، آذری، خراسانی و ... برآمده از این زیست‌بوم‌ها در طی زمان طولانی و درازمدت بوده است.

در صورت نیاز ادامه بحث ضمیمه شود

۴. بررسی ادبیات موضوع (پیشینه تحقیق و نوآوری تحقیق حاضر):

مطالعات صورت گرفته در زمینه مفهوم اقلیم و اقلیم‌بندی فرهنگی به موارد زیر می‌توان اشاره کرد: در اواخر قرن چهارم هجری قمری کتابی تحت عنوان «احسن التقاسیم فی معرفه الاقالیم» توسط «مقدسی» نوشته شده که حاصل سفرش به نقاط مختلف جهان اسلام (اقالیم عرب و اقالیم عجم) است. او در این سفر اطلاعاتی را جمع‌آوری نموده و یک جغرافیای کامل از جهان اسلام با رویکرد فرهنگی ارائه می‌دهد که نقطه تمرکز «مقدسی» «اقالیم فرهنگی» بوده است. مشابه چنین نوشته‌هایی توسط ابن خردادبه، احمد بن ابی‌یعقوب، سایر مورخان و جغرافیدانان قرون گذشته با عناوین دیگری نیز مثل «المسالک و الممالک»، «البلدان»، «المعجم»، «سفرنامه‌ها و سیاحت‌نامه‌ها» - که جزء منابع جغرافیایی محسوب می‌شوند - در جهت شناخت اقالیم و نواحی فرهنگی نوشته شده‌اند. در حال حاضر به دلیل تراکم داده‌ها و حجم وسیعی از اطلاعات مربوط به مکان‌ها و نواحی جغرافیایی، روش‌های جدیدی مثل تهیه اطلس‌های فرهنگی ابداع شده است.

در صورت نیاز ادامه بحث ضمیمه شود

۵. چهارچوب نظری، فرضیه‌ها یا ابعاد پژوهش:

فرضیه ندارد

شامل چهارچوب مفهومی و ارائه مفاهیم و تعاریف مختلف، معنای لغوی و اصطلاحی، ادبیات نظری شامل شاخص‌های اقلیم بندی فرهنگی و نسبت جغرافیای فرهنگی و اقلیم فرهنگی است.

در صورت نیاز، ادامه بحث ضمیمه شود.

۶. متغیرها یا مفاهیم اساسی تحقیق و تعریف عملیاتی آنها:

اقلیم فرهنگی و اقلیم بندی فرهنگی

۷. واژه‌های کلیدی (متفاوت از واژه‌های مندرج در عنوان طرح):

ناحیه فرهنگی، بوم گرایی، زیست بوم فرهنگی،

سایر مفاهیم مرتبط و کلیدی با اقلیم فرهنگی

۸. نقاط تمرکز تحقیق (موضوعی، مکانی، زمانی):

توصیف و تعریف اقلیم فرهنگی و اقلیم بندی فرهنگی در ایران

۹. روش شناسی پژوهش:

۹-۱. روش تحقیق:

[کیفی]

[کمی]

[تحلیلی]

[توصیفی]

توضیح:

۹-۲. شیوه گردآوری اطلاعات:

پرسشنامه

مصاحبه

مشاهده

کتابخانه‌ای

سایر لطفاً ذکر شود.

۹-۳. فنون توصیف داده‌ها (آمار توصیفی):

۹-۴. فنون تحلیل داده‌ها (آمار استنباطی):

۹-۵. جامعه آماری: (این تحقیق با بررسی یا مطالعه یا مشاهده چه اسناد، مدارک، افراد یا اشیایی اجرا می‌شود؟)

انجام می‌گیرد

انجام نمی‌گیرد

۹-۶. نمونه‌گیری: تمام شماری می‌شود

نمونه‌گیری به روش با حجم یا تعداد نمونه انجام می‌پذیرد.

سازماندهی پژوهش (فصل بندی):

الف) کلیات:

- مقدمه
- اهداف
- سیر بحث (چیستی، چگونگی و شکل گیری)
- تبیین مسئله (اهمیت، توصیف مسئله موجود، گیر کار کجاست، سوالات و نهایتاً با سوال تمام می شود).
- پیشینه
- اهمیت و ضرورت
- سوالات
- روش
- فنون و ابزارها

ب) چهارچوب مفهومی

و) پیشنهادهای اقلیم‌های فرهنگی ایران

- مفهوم اقلیم
 - اقلیم در لغت
 - اقلیم در اصطلاح
 - مفهوم فرهنگ
 - مفهوم اقلیم فرهنگی
 - تعاریف اقلیم فرهنگی
 - تعریف منتخب
- زبان
 - میراث فرهنگی و حافظه تاریخی
 - نام‌آوران و شخصیت‌های فرهنگی
 - عدالت فرهنگی
 - امکانات و فضاهاى فرهنگی و هنری
 - دسترسی برابر
 - فرهنگ ملی و فراملی
 - خرده فرهنگ‌ها
 - قلمرو و جغرافیای فرهنگی و تمدنی ایران
 - اقلیم فرهنگی فارس
 - اقلیم فرهنگی اصفهان
 - اقلیم فرهنگی آذربایجان
 - اقلیم فرهنگی خراسان
 - ...

ج) ادبیات نظری

- مفاهیم پایه در جغرافیای فرهنگی
- نظریه های جغرافیای فرهنگی
- شاخص های اقلیم بندی فرهنگی
- نسبت جغرافیای فرهنگی و اقلیم فرهنگی

د) اقلیم فرهنگی در اسناد و قوانین

- اسناد بالادستی
- قوانین و مقررات
- سند آمایش سرزمین

ه) رویکرد بومی‌نگری در اقلیم‌بندی فرهنگی

- عناصر فرهنگی وحدت‌بخش
- دین

۱۰. حجم کمی (تقریبی) گزارش نهایی: حداقل ۵۰ صفحه ۳۰۰ کلمه‌ای

۱۱. نتایج قابل انتظار از طرح:

- | | |
|---|--|
| <input checked="" type="checkbox"/> ۱. رفع مشکل اصلی دستگاه متبوع | <input checked="" type="checkbox"/> ۴. تهیه آیین‌نامه، دستورالعمل یا استاندارد |
| <input checked="" type="checkbox"/> ۲. فراهم آوردن دانش فنی کاربردی | <input type="checkbox"/> ۵. تدوین طرح جامع |
| <input type="checkbox"/> ۳. تهیه سند راهبردی | ۶. سایر موارد ذکر شود: |
-

۱۲. مهم‌ترین منابع و مأخذ فارسی و خارجی:

ردیف	نام خانوادگی، نام	عنوان کتاب یا مقاله	مترجم	عنوان فصلنامه	محل نشر	ناشر	سال انتشار
۱	احمدی علی	اطلس فرهنگی			تهران	دانشگاه امام صادق	۱۳۹۴
۲	چردن تری و راونتري لستر	مقدمه ای بر جغرافیای فرهنگی			تهران	پژوهشگاه فرهنگ و هنر	۱۳۸۰
۳	جهامی، جیرار دغیم، سمیح	الموسوعة الجامعة لمصطلحات الفكر العربي و الاسلامی			لبنان	مکتبه البنان	۲۰۰۶
۴	اشتریان کیومرث	مقدمه ای بر سیاستگذاری فرهنگی			تهران	جامعه‌شناسان	۱۳۹۱
۵	کتب برنامه ریزی ناحیه ای						
۶							
۷							
۸							
۹							
۱۰							
۱۱							
۱۲							
۱۳							
۱۴							
۱۵							
۱۶							

۱۳. هزینه‌های پرسنلی* :

ردیف	نام و نام خانوادگی	مسئولیت در طرح و نوع همکاری	سطح تحصیلات	رشته تخصصی	ساعات کار در ماه	مدت همکاری	مبلغ پرداختی در ماه	هزینه
۱								
۲								
۵								
							جمع هزینه	

*براساس ضوابط آئین‌نامه‌های پژوهشی

۱۴. سایر هزینه‌ها (تهیه منابع، چاپ و انتشار، مسافرت و...):

ردیف	شرح	هزینه	ردیف	شرح	هزینه
۱			۵		
۲			۶		
۳			۷		
۴			۸		
				مبلغ کل هزینه‌های اجرای طرح	

۱۵. مراحل، زمانبندی اجرای تحقیق و شرح خدمات :

نحوه ارائه گزارش	درصد پرداخت	پیش بینی زمان و درصد پیشرفت کار		شرح خدمات	عنوان مرحله	ردیف
		درصد پیشرفت کار	زمان لازم (روز)			
بدون ارائه گزارش	۲۰*	۰	۰		۵	۱
	۳۰	۵۰	۱۰	ارائه گزارش مرحله اول	شرح خدمات گزارش مرحله اول طبق نظر مجری (۳۰ درصد از تحقیق)	۲
	۳۰	۱۰۰	۲۰	ارائه گزارش نهایی	شرح خدمات گزارش مرحله اول طبق نظر مجری (۵۰ درصد از تحقیق)	۳
	۲۰				ارائه گزارش نهایی	۴

* پرداخت ۲۰٪ از کل اعتبار قرارداد با اخذ تضمین به عنوان پیش پرداخت.